

**A perspektíva és keretezés szerepe a szerzői jogvédelem
szigorításával kapcsolatos attitűdökre**

Jelige: „Agyrügy turmix”

Tartalomjegyzék

I. BEVEZETÉS.....	3-9
1.1.Keretezés	3-6
1.2.A vizsgálat aktualitását megeremtő globális helyzet	6-8
1.3.Hipotézisek	8-9
II. A VIZSGÁLAT MÓDSZEREI	9-13
2. 1. A minta	9-10
2. 2. A vizsgálati eszközök és eljárás	10-12
2. 2. 1. <i>A kérdőív előtti szövegrészek - az alanyok csoportosítása.....</i>	<i>10-12</i>
2. 2. 2. <i>A kérdőív állításainak kidolgozása</i>	<i>12</i>
2. 3. A vizsgálat felvétele	12-13
III. EREDMÉNYEK	13-18
3.1. A kérdőív faktoranalízise.....	13-14
3.2. Reliabilitás.....	14
3.3. Csoportok közti különbségek vizsgálata	14-18
IV. MEGVITATÁS.....	18-19
V. KONKLÚZIÓ	19-20
VI. FELHASZNÁLT FORRÁSOK	21-22
VII. MELLÉKLETEK.....	23-39

Jelenlegi vizsgálatunk aktualitását a széles körben vitatott és tárgyalt szerzői jogvédelem szigorításával és az internetes letöltésekkel kapcsolatos vélekedések képezik. Mivel a történetek keretezése megváltoztathatja az emberek értékelését, így különböző információkat kiemelve megváltozhat az emberek attitűdje, viselkedése a problémával kapcsolatban. A kísérlet célja az volt, hogy bemutassuk, mennyiben befolyásolja a keretezési hatás és a bemutatott perspektíva átélése a vizsgálati személyeket letöltéshez való hozzáállásukban. A csoportváltozókat úgy alakítottuk ki, hogy 232 fős vizsgálati mintánknak a 21 itemes kérdőív kitöltése előtt el kellett olvasnia a letöltésben leginkább érintett négy csoport (nagykiadók, kiskiadók, kutatók és egyetemisták) egyikének nézőpontjából a szerzői jogvédelemmel kapcsolatos álláspontokat. Eredményeink alapján a kis kiadók és tudósok nézőpontjának elolvasását követően a vizsgálati személyek a letöltést negatívabban ítélték meg, mint a többi vizsgálati csoport, míg az egyetemista történet olvasása után, még jobban tiltakoztak a szerzői jogvédelem szigorításával szemben.

Kulcsszavak: *keretezési hatás, perspektíva átvétel, szerzői jogvédelem, internetes letöltés*

I. BEVEZETÉS

1.1. Keretezés

*„A keretek ablakok a világhoz és egyben lencsék,
amelyek fókuszba hozzák a világot [...].
A keretek segítik rendezni tapasztalatainkat
és segítenek a döntéshozatalban”.
(Bolman és Deal, 1991 p.12 in Brown, Murti, 2004).*

Kahneman és Tversky (1981) munkássága során a racionálistól eltérő magatartási mintákat kutatta, és az utóbbi időkben nagy népszerűségű kilátásmélet mellett, a heurisztikák létezésének kísérleti igazolása állt a szerzőpáros életművének középpontjában. A Kahneman és Tversky által kidolgozott kilátásmélet, valamint a döntések anomáliáival foglalkozó kutatások szerint bizonytalan helyzetben az emberek ítéleteik meghozatalához néhány alapvető heurisztikus eljárást alkalmaznak. A heurisztikákat úgy definiálhatjuk, mint mentális műveleteket vagy „rövid utakat” a döntésekhez. Bonyolult és kockázatos döntési

helyzetekben a személyek az elmélet szerint a helyzet racionális elemzése helyett, gyakran leegyszerűsítik a problémát és szubjektív érzéseikre, előítéleteikre hagyatkoznak (Tversky és Kahneman, 1981; Entman, 1993; Hátori, 2003; Scheufele és Tewksbury, 2007).

Tehát, az egyének nem a tiszta valószínűség számításra támaszkodnak, hanem bizonyos elemeket kiemelnek a helyzetből. Kockázatos döntések esetében a biztos nyereséget preferálják, a legnagyobb nyereség helyett, és nem veszik észre a választási lehetőségek közti hasonlóságot, az egyszerűség kedvéért a különbségekre koncentrálnak (elszigetelés) (Kahneman és Tversky, 1979).

Kahneman és Tversky (1981) egyik felfedezései közé tartozik a keretezés, vagy „csomagolás” jelenségének leírása is. *Keretezési hatás* alatt azt értjük, ahogyan egy döntési problémát megfogalmazzuk. A kockázatos helyzetek és bizonytalanság esetén az információadás formája döntő hatással van az egyéni elhatározásokra. A csomagolási hatás létezését kísérleti eredményeikkel is alátámasztották. Vizsgálati helyzetükben alanyaiknak választaniuk kellett egy feltételezett járványhoz kapcsolódó döntési lehetőségek között. A kísérleti alanyok eléárt döntési helyzet az alábbi volt: Egy ismeretlen ázsiai eredetű járvány készül kitörni az Egyesült Államokban, mely várhatóan 600 ember életét követeli. A járvánnyal való megbirkózásra két programot dolgoztak ki (Tversky és Kahneman, 1981; Kühberger, Schulte-Mecklenbeck, Perner, 1999; Hátori, 2003; McKenzie, 2004; Bruine de Bruin, 2011). Ha „A”-t választják, 200 ember menekül meg, ha „B”-t 1/3 az esélye, hogy mind a 600 ember megmenekül és 2/3, hogy nem lesznek túlélők. A pozitív keretezésben a kísérleti személyek többsége (72%) az első megoldást választotta, ahol a betegséget 200-an biztos túlélnek, mint a rizikósabb megoldást.

Egy másik kísérleti helyzetben ugyanerre a problémára a következő két kimenet közül kell választani. Ha a „C” programot választják 400 ember hal meg, ha a „D” programot választják 1/3 az esélye, hogy senki sem hal meg és 2/3 hogy mind a 600. Negatív keretezésben a többség 78% a rizikósabb „D” programot választotta. Amikor nyereségről szól a kérdés a rizikót kerülnek, de ha veszteségről megragadják a rizikósabb megoldást (Kahneman, Tversky, 1981).

A döntéshelyzet kimenetele attól függött tehát, hogy a kísérletben milyen keretbe helyezték a választási lehetőségeket. Mindeközben nyilvánvaló, hogy az összes lehetőség várható értéke azonos. Azonkívül az *A-opció* és a *C-opció* még a bizonyosság, illetve bizonytalanság tekintetében is megegyezik, éppúgy, mint a *B-opció* és a *D-opció* is azonos ebből a szempontból. Az alternatívák tulajdonképpen páronként ugyanazt jelentik, és csakis fogalmazási különbség található közöttük (Tversky és Kahneman, 1981; Hátori, 2003).

Amikor tehát más keretben prezentálták ugyanazokat a történeteket, a személyek nem vették észre, hogy ugyanarról a problémáról van szó és a látszatra kevésbé rizikós helyzetet választották.

A keretezési hatást a mindennapok során főként a média, a tömegkommunikáció és az ehhez szorosan kapcsolódó politika oldaláról lehet megfigyelni, ami vagy tudatosan, vagy ösztönösen, de él ezzel a manipulációs lehetőséggel (Scheufele, 2007). A média bizonyos eseményekre összpontosítja a figyelmet, majd azokat a jelentés egy bizonyos területére helyezi, ezáltal egy gondolkodási keretet is nyújt az embereknek, ezzel befolyásolva őket (Aczél, 2011). A szociológia oldaláról a kutatók főként a társadalmi normák és értékek, a szervezeti nyomás, érdekcsoportok összeütközései, illetve az újságírói gyakorlat (ideológiai vagy politikai beállítottság) hatásait vizsgálják. (Scheufele, 2007).

A keretek megszabják, hogyan látjuk a világot, így meghatározzák és limitálják gondolkodásmódunkat, továbbá befolyásolják perspektíva felvételünket - különböző nézőpontokat kiemelve és más nézőpontokat háttérbe szorítva - kognitív eszközként használhatók komplex információk megértésére. Azonfelül a keretek megszabhatják hogyan látunk egy személyt narratív perspektívájuk alapján (Pólya és László, 2005; Kahneman és Tversky, 1979; Brown és Murti, 2004).

Több kutatás alapján is feltételezhető, hogy az hogy hogyan mondunk el egy történet rejtett tartalommal szolgál mások számára és sokszor informatívabb, mint maga az elbeszélő történet. Ezek a rejtett tartalmak pedig segítenek a hallgatók számára az elbeszélő személyiségjellemzőinek, identitásállapotának, mentális állapotának meghatározásában. Az élettörténetek elbeszélésekor a narratív komplexitás alapján be lehet jósolni az elbeszélő (narrátor) énefejlődésének szintjét (McAdams, 1988 in Pólya és László, 2005).

A narratív perspektíva és a negatív élettörténetek hatását Pólya és László (2005) vizsgálták pszichoterapeutákon és egyetemista tanulókon. Három különböző perspektívával – visszatekintő, átélő és metanarratív – írt három történetet mutattak be a kísérleti személyeknek.

Hipotézisük szerint a különböző perspektívában írt történeteket olvasók rejtett tartalmakra fognak lelteni, és ezen felfedezéseik alapján fogják megítélni az elbeszélővel kapcsolatos benyomásaikat, jósolják be mentális állapotukat, teszik meg identitásukra való következtetéseiket, bírálatukat (Pólya és László, 2005).

A kutatásban azt tapasztalták, hogy mivel a retrospektív narrációra a múlt idő használata a jellemző, ez az igeidő vélhetőleg távolság érzetet kelt az olvasókban. Úgy érzékelik, a történettel kapcsolatban kevésbé vonódott be az elbeszélő, nem kavargatja fel őket annyira, stabilnak, kevésbé idegesnek ítélik őket. Az átélő perspektíva jelen idejű, elbeszélője úgy írja le a történéseket mintha éppen most élné át azokat az metanarratív perspektíva emellett sok mentális állapotra jellemző kifejezést is tartalmaz, például „emlékszem rá, hogy”. Sajátos felépítésük miatt ezek a történetek nagyobb bevonódás érzetet teremtenek a kísérleti személyekben és az átélő jellegük miatt megoldatlan problémákra utalnak. Ez is egy példa arra, hogy a perspektíva befolyásolja azt, hogy hogyan látunk egy problémát.

1.2.A vizsgálat aktualitását megteremtő globális helyzet

Az internetes kalóz-letöltések kérdése egy olyan téma, amely a mai társadalmi és pszichológiai kutatások közkedvelt tárgyává vált. Rengetegen érvelnek nyíltan az intellektuális tulajdonokról készített kalózmásolatok és kalózfeltöltések ellen és jó páran mellette is. Tény, hogy a mai információtechnológiai és internet adta lehetőségek számos olyan anyag (pl. zene, filmek, könyvek, tudományos cikkek, programok) gyors, valamint ingyen hozzáférését biztosítják a XXI. századi ember számára, amelyek valójában más tulajdonát képezik, ezzel megkárosítva a birtokosokat, szerzőket (Williams, Nicholas, Rowlands, 2010 In. Jacobs, Heuvelman, Tan, Peters, 2012; Dieterle, Greens, Powers, Rosenbaum, Swinehart, 2006; Doloswala, Dadich, 2011).

A szellemi tulajdon megkárosítását, lopását többféle elmélettel próbálják magyarázni. Az egyik a szociális tanulás jelensége, mely az emberek bizonyos viselkedési mintázatait társadalmi kontextusba ágyazva próbálja értelmezni. Ebben az elgondolásban, ha egy egyén azt látja, ahogy egy másik személy véghezvisz egy cselekvést, valószínűleg lemásolja, leutánozza azt. Ez a tudományos elképzelés érthetővé teheti, hogyan képesek a személyek méltánytalanul egy szellemi termék jogtalan, engedély nélküli változatát használni. Tulajdonképpen ebben a paradigmában tehát nem másról van szó, mint arról, hogy az egyének leutánozzák a többi személy megfigyelt magatartását és viselkedését. Eszerint az intellektuális tulajdon megszerzésének, ellopásának elsajátítása a letöltők viselkedésének másolásának eredménye. Ahogy pedig folytatják ezt a tevékenységet, elkezdik a felelősséget áthárítani magukról a többiekre hibáztatva. Ez a gondolat képezi a morális önfelmentés

elmélet alapját. Azáltal indokoljuk tehát az egyéni etikátlan cselekedeteket, hogy megmászjuk, megváltoztatjuk azt, hogy mit ítéltet etikátlanak a közösség, a társadalom. Az egyének gyakran élnek az erkölcsi önfelmentés lehetőségével, amikor „modern Robin Hood-ként” állítják be magukat. A programtervező nagyvállalatoktól lopva tehát, azt hangoztatják, hogy a gazdagoktól és hatalmasoktól elvéve a köznap embernek segítenek ezzel (Akers, 1998; Bandura, 1999 In. Dieterle és mtsai, 2006). De a legújabb kutatások szerinti magyarázóelméletek között már a szociális- kognitív tanuláselméletet is ott találjuk, amelyben szintén a tanulás társas aspektusát hangsúlyozzák ki, de nagyobb szerepet tulajdonítanak a mentális folyamatoknak (Bandura, 2001; LaRose és Kim, 2007 In. Jacobs és mtsai, 2012).

Számos etikai, jogi, és gazdasági dilemmát, illetve következményt vonnak maguk után ezek a kérdéskörök. Azok, akiknek káruk származik a digitális kalózkodásból, - legyenek azok kiadók, forgalmazók vagy maguk a „szellemi” termék tulajdonosai – nyilvánvalóan lépéseket akarnak tenni akarnak, és tesznek is saját érdekeik védelmében. A szerzői jogok szigorítása mellett állnak ki, amely nem is olyan rég nagy visszhangot váltott ki a médiában és a társadalomban egyaránt.

Napjainkban tehát, az internetről való letöltéssel vívott harc új fejezetéhez érkeztünk. Míg az olyan korábbi törekvéseket, mint a SOPA-t (Stop Online Piracy Act) és a PIPA-t (Protect IP Act) a törvényhozás szintjén mellőzték, addig az ACTA-t (Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás) közel hat éves előkészületek után 2011. október 1-jén nyolc ország fogadta el (köztük az USA, Ausztrália, Japán és Kanada). Azóta rohamosan megemelkedett a megállapodást aláíró országok száma, 2012. január 27-én 20 Európai Unió tagállammal együtt Magyarország is aláírta az online kalózkodás, a szoftverhamisítás és a szerzői jogok megsértése ellen fellépő Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodást. Az ACTA célja a nemzetközi együttműködés megerősítése a világviszonylatban egyre nagyobb méreteket öltő hamisítás és kalózkodás elleni fellépés és a szellemi tulajdon jogokat érintő jogérvényesítés területén. Az ACTA pontjait megsértőkre büntetőjogi felelősség hárul (következménye akár 5 éves börtönbüntetés is lehet) (Az Európai Unió Tanácsa, 2011; Pintz, 2012).

Bár az ACTA közvetlenül nem írja elő az internetszolgáltatók számára, hogy a szerzői jogot megsértőket tiltsa el az internetes kapcsolatától, de súlyos terhet mér rájuk a rendelkezéssel, miszerint felelősségre vonhatóvá válnak az ügyfeleik tetteiért. Vagyis az internetszolgáltatók mindent meg fognak tenni azért, hogy felelősségre vonásukat megelőzve ellenőrzésük alatt tartsák az emberek világhálón történő felhasználását. Mindez olyan messzemenő következtetéseket von maga után, mi szerint akár ok nélkül, tehát jogsértés

tényének bekövetkezése nélkül, automatikusan és titokban lehet nyomozásokat folytatni a felhasználókról, mely a magánszféra teljes megsértését jelentheti (Pintz, 2012).

A helyzetet tovább bonyolítja a tudományos körökben zajló események sorozata. A tudósok tiltakoznak az Elsevier kiadó üzleti stratégiája ellen, követelik, hogy ne kelljen többé magas összegeket fizetnie annak, aki hozzá akar férni a közpénzen finanszírozott tudományos cikkekhez. A tiltakozás a cambridge-i egyetem matematikusa, Timothy Gowers (2012) blogbejegyzésével kezdődött, aki bejelentette: többé nem publikál semmilyen, az Elsevier által kiadott folyóiratban, továbbá szerkeszteni sem fog ezekben a folyóiratokban. A felháborodásuk oka az, hogy a publikációkért a tudósok nem kapnak fizetséget, ezzel szemben a kiadó több millió dolláros nyereséghez jut. A bojkotthoz több ezren csatlakoztak már (Gowers, 2012).

A kutatási előzmények közé tartozik Jacobs (2012) Heuvelman, Tan, és Peters cikke, amelyben egy általuk összeállított kérdőívvel vizsgálták az illegális letöltések a mögött húzódó okokat. Vizsgálatuk LaRose és Kim 2007-es modelljére épült. A kutatásban olyan faktorokat vizsgáltak, mint: a letöltéshez való készség, leíró normák (vagyis a személy többiekhez hasonlítja magát) az önszabályozás, morális ítéletek, gazdasági okok, társas okok, újdonságkényszer (új filmek beszerzésének kényszere), beteljesítés érzése (minél több film megnézése), törvények ismerete. Az önszabályozás, leíró normák, a kimenettel kapcsolatos elvárások (gazdasági, társas okok, újdonságkényszer, törvények ismerete, beteljesítés érzete) jósolták be leginkább a letöltői magatartást. A kísérletben a résztvevők nem aggódtak sem etikai kérdések, sem hozzáértésük miatt, szinte mindennapossá vált számukra ez a tevékenység és jobban motiválta őket a letöltésben az újdonság kényszere, mint a pénzügyi okok (Jacobs et. al, 2012).

1.3.Hipotézisek

Jelenlegi vizsgálatunkban megkíséreltük feltérképezni az illegális letöltésekhez való viszonyulást, olyan jelenségek figyelembevételével, mint a keretezési hatás által elért manipuláció és perspektíva átvétel.

Vizsgálatunk célja tehát, annak bebizonyítása, hogy a kísérleti manipulációként alkalmazott keretezési hatás függvényében az alanyok kérdőívre adott válaszai különböznek egymástól.

Feltételezzük, hogy a kísérleti személyek átveszik a történetben szereplő személyek perspektíváját és mivel a kísérletben résztvevők nagy része egyetemista és a tudós vagy kiadókban dolgozók vélhetőleg kevesebben vannak, az egyetemista csoportban tartozóknak lesz a legkönnyebb a nézőpont átvétele, hiszen ez áll a legközelebb a saját csoporthoz.

A keretezés eredményeként az egyetemista csoportba tartozók várhatóan a letöltés mellé fognak állni és a szerzői jogok szigorítása ellen fejezik ki véleményüket.

Azt is feltételezzük, hogy a kísérleti személyek az általuk olvasott kiadó vagy tudós történetek után megjelenő válaszaikban a törvények szigorítása és a letöltés visszafogása mellett érvelnek. A történetben kifejezett személyes károk a kísérleti személyek empátiájára fognak hatni.

Feltételezzük továbbá, hogy a kis és a nagy kiadó álláspontjának megismerése eltérő hatást fog kiváltani. akár vö. modern Robin Hood, hiszen itt a felmentést jelentő attribúció a nagy kiadó esetében megállja a helyét, míg a kis kiadónál nem.

I. A VIZSGÁLAT MÓDSZEREI:

2. 1. A minta

Vizsgálatunkban összesen 232 fő vett részt (Nemi megoszlás: 73 férfi, 159 nő; átlagéletkor: 22, 92 év, szórás: 5, 802 év), akik önkéntes alapon vállalták a részvételt. A vizsgálati személyek a közreműködésükért cserébe semmilyen jutalomban nem részesültek, a vizsgálat felvétele anonim módon történt. Az alanyok biztosítva lettek róla, hogy válaszaik kizárólag tudományos célokra lesznek felhasználva.

Csoportváltozó	Nemi megoszlás (összesen N=232)		
	Férfiak	Nők	Összesen
1. Egyetemista	19	41	60
2. Nagy kiadó	16	27	43
3. Kis kiadó	17	27	44
4. Tudós	13	39	52
5. Kontroll	8	25	33

1. ábra: Tartalmazza a vizsgálati alanyok nemi megoszlását a csoportokra lebontva.

A vizsgálati feltételeknek és ingeranyagnak megfelelően alanyainkat 5 csoportba soroltuk (csoportváltozó), amelyet alábbi táblázat ábrázol (1. táblázat). A csoportváltozók az alanyoknak bemutatott eltérő ingeranyagok alapján lettek meghatározva. A vizsgálati alanyok egyik csoportja az összegző ténymegállapítás után egy egyetemista véleményét olvashatta el, a másik egy nagy kiadó emberének szemszögéből ismerte meg a helyzetet. A harmadik egy

kis kiadó álláspontját olvashatta, a negyedik csoport pedig a tudósok nézőpontjával ismerkedhetett meg a kérdőív előtt. Az ötödik, ún. kontroll csoport tagjai csupán a semleges hangvétellű pár mondatos ismertetést olvasták el, ezután rögtön a kérdőív következett.

A vizsgálati minta homogénnek tekinthető, a többség középfokú végzettséggel rendelkező, fiatal, egyetemi hallgató volt (2. ábra).

Legmagasabb iskolai végzettség							Össz.
Csoport-változó	Általános iskola	Szakközép-iskola	Gimnázium	Technikusi	Egyetem	Főiskola	
Egyetemista	2	6	42	2	2	6	60
Nagy kiadó	2	6	24	5	4	2	43
Kis kiadó	10	7	20	2	2	3	43
Tudós	2	6	32	1	8	3	52
Kontroll	2	6	18	2	4	1	33
Összesen	18	31	136	12	20	15	232

2. ábra: A vizsgálati alanyok legmagasabb iskolai végzettség szerinti csoportosítása, tekintetbe véve a vizsgálati csoportváltozót is. A könnyebb szemléltethetőség kedvéért a legnagyobb arányú iskolai végzettség (gimnázium) vastagon van szedve.

2. 2. A vizsgálati eszközök és eljárás

Jelenlegi vizsgálatunkban, kutatócsoportunk úgy döntött, hogy feltevéseink vizsgálatához egy általunk összeállított kérdőívet használ. A kérdőív alapját képezte Jacobs és mtsai (2012) vizsgálatában használt angol nyelvű kérdőíve. A kitöltési idő nem volt szabályozva, az instrukciókat a kérdőív elején olvashatták a kutatási személyek. A kérdőív kitöltése előtt azonban különböző szövegrészleteket is el kellett olvasniuk a vizsgálati alanyoknak.

2. 2. 1. A kérdőív előtti szövegrészletek - az alanyok csoportosítása

A kérdőív kitöltése előtt, az általános adatok megadását követően (pl. nem, kor, legmagasabb iskolai végzettség) a vizsgálati alanyoknak pár letöltéssel kapcsolatos kérdésre is válaszolniuk kellett (pl. milyen gyakran tölt le; milyen célból tölt le).

Ezután egy rövid szövegrészlet elolvasása következett, amely a jelenlegi a szerzői jogvédelemmel kapcsolatos törvényjavaslatokról szóló pár mondatos összegző volt, semleges

hangvételnél, pusztán ténymegállapítóan. Röviden (körülbelül 10 sorban) összefoglalta a letöltés ellen létrehozott aktuális törvényjavaslatokat és ezeknek hazai és nemzetközi szinten való fogadtatását, célját illetve tartalmazta a törvények megszegéséért járó büntetést.

Fontos megemlíteni, hogy vizsgálati alanyaink nem ugyanazokat a szövegeket olvasták a kérdőív kitöltése előtt. A csoportosításuk is az alapján történt, hogy melyik véleményt, szövegrészletet olvasták el a kérdőív előtt. A történetek teljesen fiktívek voltak, az előzetesen elolvasott cikkek alapján felvázolt nézőpontokat tartalmazták az egyetemisták, kis kiadók, nagy kiadók és tudósok perspektívájából.

A vizsgálati alanyok egyik csoportja az összegző ténymegállapítás után egy *egyetemista véleményét* olvashatta el, a másik egy *nagy kiadó emberének szemszögéből* ismerte meg a helyzetet. A harmadik egy *kis kiadó álláspontját* olvashatta, a negyedik csoport pedig a *tudósok nézőpontjával* ismerkedhetett meg a kérdőív előtt. Az ötödik, ún. *kontroll csoport* tagjai csupán a semleges hangvétellű pár mondatos ismertetést olvasták el, ezután rögtön a kérdőív következett.

A kontroll csoport kivételével az összes vizsgálati alanynál az volt a célunk, hogy perspektíva-átvételt érzünk el a keretkezéssel „manipulált” szövegek segítségével.

A kutatásban szereplő egyetemista nézőpont leginkább a letöltőkével egyezik, tartalmaz panaszkodást a tanulmányokhoz szükséges cikkek nehéz elérhetősége és a magas árak miatt, ezzel magyarázva az illegális cselekedet büntudat nélküli gyakorlását.

A kis kiadókkal kapcsolatos történet a letöltés okozta károkat mutatja be egy lassan csődbe menő képzeletbeli cég nézőpontjából. A történetben az egyébként fair, fiatal kutatókat támogató cég a letöltők figyelmetlenségét és meggondolatlanságát okolja az őt ért veszteségekért.

A nagy kiadókhoz tartozó történet egy hivatalos eseményen tartott beszéd, ahol a költségvetésben tapasztalt károkat sorolja fel a fiktív elnök, a felelőtlen letöltőket okolja a rossz keresletért és lehetőségként felajánlja az árak csökkentését, amennyiben az emberek is legális útra térnek.

A tudós perspektívájából írt történet pedig a két fő nézőpont – az árakat kénytelenül növelő, károkat átélő kiadók és a jobb forrás hiányában letöltéshez folyamodók – közt áll. A történetben szereplő személy nem ért egyet a letöltők viselkedésével, de a kiadók által megszabott magas árakat is okolja saját helyzetének romlásában. Az ő célja az, hogy minél többen megismerjék nevét és munkásságát és szinte ingyen dolgozik.

2. 2. 2. A kérdőív állításainak kidolgozása

A kutatócsoport tagjaként konszenzussal, közös megegyezés alapján hoztunk létre olyan állításokat, amelyek alkalmasak lehetnek vizsgálati feltevéseink mérésére. Az állítások kialakítása során a Jacobs és mtsai (2012) vizsgálatában használt kérdőívre alapoztunk. Azonban ezek az állítások is átdolgozásra kerültek, a vizsgálat céljainak megfelelően, illetve új itemek is megalkotásra kerültek.

Kérdőívünkhöz 21 állítást fogalmaztunk meg. A vizsgálati személyeknek az állításokkal való egyetértésüket egy 5-fokú Likert típusú skálán kellett jelezniük, ahol a magasabb értékek, az állítással való nagyobb egyetértést fejezték ki. A kérdőív két fordított állítást tartalmazott.

Az állítások egy része a szerzői jogvédelem szigorításával voltak kapcsolatosak(pl. *„Egyetértek a szerzői jogvédelem szigorításával.”*), illetve az ezzel való egyet nem értés esetén részt vennének-e egy tiltakozáson (*„Ha a lakóhelyemhez közel rendeznének egy megmozdulást a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen, gondolkodás nélkül csatlakoznék.”*).

Az állítások másik része arra vonatkozott, hogy milyen érzések keletkeztek bennük az illegális letöltésekhez kapcsolódóan (pl. *„Mindaddig, amíg legálisan ilyen sokba kerül megvásárolni a szükséges anyagot, nem fogok büntudatot érezni, amikor ingyen letöltöm.”*). Továbbá, az állításaink arra is kiterjedtek, hogyan viszonyulnak a letöltéssel kapcsolatban leginkább érintett csoportokhoz (kis kiadó, nagy kiadó, egyetemista és tudós) (pl. *„A kiadók amúgy is eltűnnek a veszteségeiket, valójában a letöltések nem is okoznak olyan nagy érvágást nekik, mint azt állítják.”*).

Előrebocsátjuk, hogy a későbbi faktoranalízis alapján kapott hat faktor közül egyes faktorok megbízhatósága hagyott némi kívánnivalót maga után, így csak az első három faktort használtuk fel. Ezek a faktorok a szerzői jogvédelem szigorításának, a letöltőkkel való egyetértésnek és a jogvédelem szigorítása elleni tiltakozásnak a témakörét fedték le.

2. 3. A vizsgálat felvétele

A kérdőívet a Google Docs segítségével állítottuk össze, így online formában volt elérhető a vizsgálati alanyok számára. Ez azért is volt szerencsés, mivel kutatásunk célcsoportja az internetről letöltő emberekre terjedt ki. Az online megoldással növelni tudtuk a válaszadási hajlandóságot, mivel garantáltan anonim volt a kitöltés. Nem volt elhanyagolható szempont ez a vizsgálat során, hiszen a kutatás témája elég nagy őszinteséget

kívánt a résztvevőktől az adott témában. Így tehát az alanyoknak ugyanazt a kérdőívet kellett kitölteniük, csupán a történetek különböztek az egyes csoportoknál.

A kitöltés kb. 10-15 percet vett igénybe, az állítások számának meghatározása is úgy történt meg, hogy ne legyen túl hosszadalmas az alanyok számára a válaszadás.

III. EREDMÉNYEK

3.1. A kérdőív faktoranalízise

A kérdőívet egy főtenhely metódusú, „varimax” rotációs faktoranalízisnek vetettük alá. A teszt KMO-értéke jónak mondható, 0,764-es értéket vett fel, míg Bartlett szféríkusság tesztje is szignifikáns eredményt adott ($\chi^2(210)=1228,245$, $p < 0,001$).

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,764
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1228,245
	df	210
	Sig.	,000

3. ábra : A teszt KMO-értéke jónak mondható, 0,764-es értéket vett fel, míg Bartlett szféríkusság tesztje is szignifikáns eredményt adott ($\chi^2(210)=1228,245$, $p < 0,001$).

Az 1,00-nél nagyobb sajátértékek alapján a forgatás után hat faktort lehetett megkülönböztetni ebből 5 faktor magyarázott jelentősebb varianciarányadost (5%-nál nagyobb) egy faktor pedig közelítette az értéket (4,813). Az első faktor a variancia 9,380%-át, a második 9,050%-át, a harmadik 6,879%, a negyedik 6,371%, az ötödik 6,109% a hatodik pedig 4,813%-át magyarázza, így a hat együtt a teljes variancia 42,602%-át. (Izd. Mellékletek) A továbbiakban a faktoranalízis nyomán kapott 6 faktorról foglalkozunk.

A varimax rotációs faktormátrix eredményeit Izd Mellékletek. A faktorsúlyok minden esetben 0,2 fölött voltak így több állítást nem vettünk ki a kérdőívből.

Az első faktorban a szigorítással kapcsolatos állítások kerültek, például: „Egyetértek a szerzői jogvédelem szigorításával.”, vagy „Egyetértek azzal, hogy büntetni kéne azokat, akik letöltenek az internetről.”

A másodikba a letöltéssel egyetértő itemek kerültek, például: „Együtt érzek a letöltőkkel, akiknek sokszor nincs más lehetőségük, ha szükségük van valamire.”, illetve „Mindaddig, amíg legálisan ilyen sokba kerül megvásárolni a szükséges anyagot, nem fogok büntudatot érezni, amikor ingyen letöltöm.”

A harmadikba a szigorítás elleni tiltakozásra vonatkozó itemek kerültek: „Szívesen aláírnék egy petíciót annak érdekében, hogy a szerzői jogok védelmét ne szigorítsák.”, és a „Ha a lakóhelyemhez közel rendeznének egy megmozdulást a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen, gondolkodás nélkül csatlakoznék.” állítás.

A negyedik faktorba kerülő elemek a felmentő stratégiára vonatkoztak: „Nem szívesen töltök le anyagokat, de sokszor nincs más választásom.” és a „Fizetnék a cikkek letöltéséért, ha az árak alacsonyabbak lennének.” állítás.

Az ötödik faktorban található állítások a vizsgálati személyek letöltéssel kapcsolatos érzéseit vizsgálták: „A letöltés gyakorlatilag nem más, mint anyagok egymás közti terjesztése, megosztása - amit az ismerősök amúgy is gyakran megtesznek egymás között.”, illetve a „Nem értem, miért kéne magam bűnösnek érezni egy letöltés miatt, amikor előttem már sok ezren ugyanezt tették.”.

A hatodikba pedig az önszabályozás hiányára utaló, és a felelőtlen letöltéssel kapcsolatos itemek kerültek: „Általában a következmények figyelembe vétele nélkül szoktam letölteni.” És a „Néha átgondolatlanul, automatikusan kattintok a letöltés gombra.” állítás.

3.2. Reliabilitás

A tételek belső konzisztenciáját becsülő Cronbach-alfa mutató értéke a 6 faktorból 3 esetben megfelelő volt. A negyedik, ötödik és hatodik faktor kevésbé megbízhatónak bizonyult ($F4 \alpha = 0,544$; faktor $F5 \alpha = 0,6$ faktor $F6 \alpha = 0,576$). (ld. Mellékletek).

A kevésbé megbízható faktorokat a további elemzés során kihagyjuk, nem kívánjuk részletezni.

3.3. Csoportok közti különbségek vizsgálata

A csoportok közti összehasonlítást a kérdőív itemeire vonatkozóan egyszempontos független-mintás varianciaanalízis alapján vizsgáltuk. Az eredmények bemutatásánál az említett három faktorban kapott eredményeket ismertetjük. A szórások homogenitásának

vizsgálata alapján (Test of Homogeneity of Variances) a csoportok a szórás tekintetében homogénnek tekinthetők.

A varianciaanalízis eredményei alapján a csoportok között szignifikáns különbség mutatható ki: az első faktor esetében ($F(4, 227) = 4,625$, $p < 0,05$), a második faktor esetében pedig ($F(4, 227) = 5,864$, $p < 0,05$). A harmadik faktort tekintve ($F(4, 227) = 3,229$, $p < 0,05$), a negyedik faktort nézve ($F(4, 227) = 3,861$, $p < 0,05$), az ötödik faktort vizsgálva ($F(4, 227) = 5,524$, $p < 0,05$), valamint a hatodik faktort nézve is ($F(4, 227) = 4,568$, $p < 0,05$).

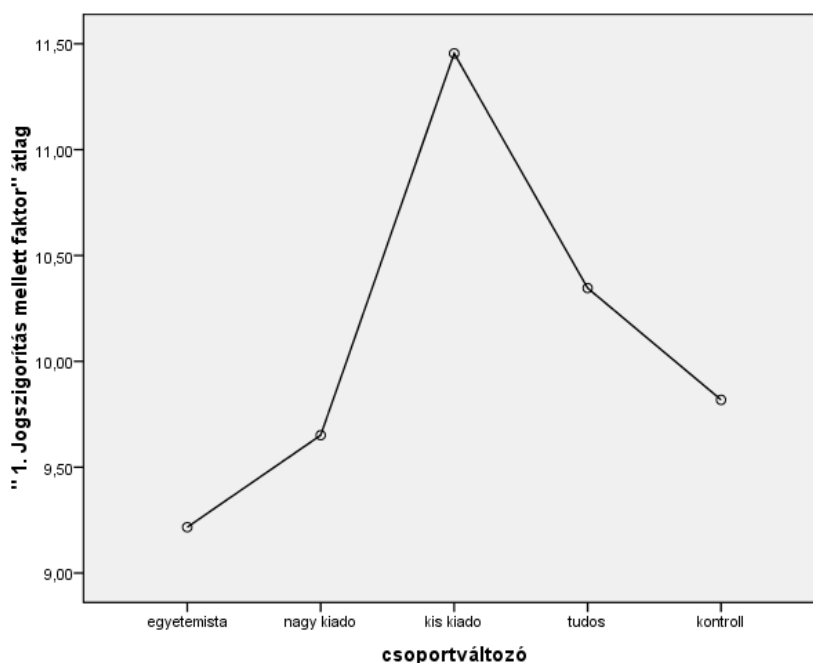
Azt, hogy mi okozza a szignifikáns különbséget, a többszörös összehasonlítás (Multiple Comparisons) mutatja meg számunkra. A különbséget a Bonferroni-féle többszörös összehasonlítás szerint a csoportok eltérése okozza. A 4. ábra összefoglalja a faktorok alapján található szignifikáns különbségeket a csoportváltozók között. Látható, hogy a kérdőív előtti szövegek eltérő tartalma (=csoportváltozó) szignifikánsan különbségeket okozott az egyes faktorok tekintetében.

Faktor	Csoportváltozók (I) (J)		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Jogszigorítás mellett	Kis kiadó	Egyetemista	2,23788*	,54912	,001	,6813	3,7945
		Nagy kiadó	1,80338*	,59327	,026	,1216	3,4851
Letöltők mellett	Egyetemista	Nagy kiadó	1,68488*	,51360	,012	,2290	3,1408
		Kis kiadó	2,01364*	,51019	,001	,5674	3,4599
		Tudós	1,76538*	,48702	,004	,3848	3,1460
Kollektív cselekvés – a szigorítás ellen	Egyetemista	Tudós	1,69872*	,49737	,008	,2888	3,1086
Felmentő stratégiák	Egyetemista	Tudós	-1,83718*	,51036	,004	-3,2839	-,3905
Letöltéssel kapcsolatos érzelme	Nagy Kiadó	Egyetemista	-1,27868*	,35536	,004	-2,2860	-,2713
		Kis kiadó	-1,32717*	,38138	,006	-2,4083	-,2460
		Kontroll	-1,48626*	,41160	,004	-2,6530	-,3195
Következmény ek nélküli letöltés	Tudós	Egyetemista	-1,61667*	,42352	,002	-2,8172	-,4161
		Kis kiadó	-1,43182*	,45788	,020	-2,7298	-,1338
		Kontroll	-1,45455*	,49750	,038	-2,8648	-,0443

4. ábra: Bonferroni-féle többszörös összehasonlítás teszt eredményei, a csoportok közötti szignifikáns különbségeket mutatva.

Egyszempontos független mintás varianciaanalízist futtattunk le az öt kísérleti csoport és a kérdőívben használt faktorok tekintetében. A csoportváltozók (melyik történetet olvasták a kísérleti személyek) tekintetében az első faktorban – szigorítás - szignifikáns különbség mutatható ki a csoportok közt, ahogy azt a 4. ábra is mutatja.

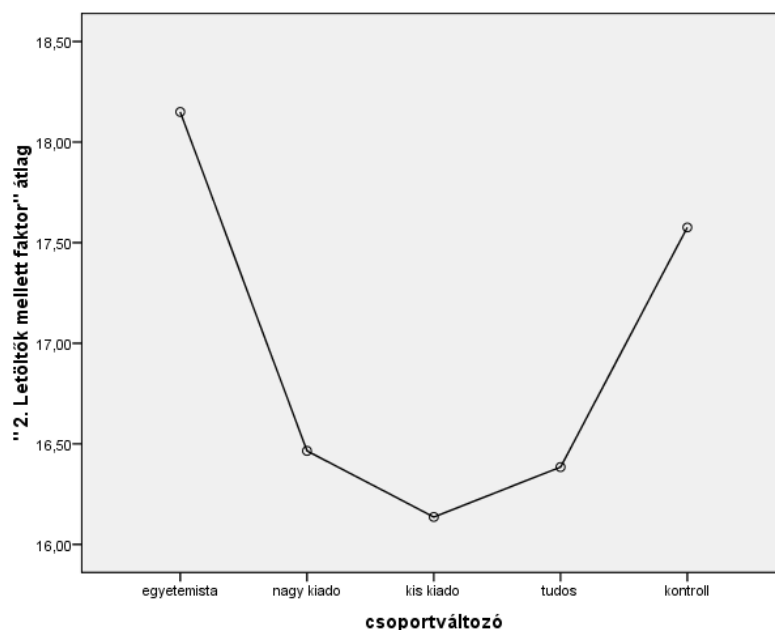
Ennek az oka, a többszörös összehasonlítás szerint, hogy a kis kiadó csoportba tartozók (átlag=11,45; szórás=2,63) szignifikánsan eltérnek az Egyetemista (átlag=9,21; szórás=2,79) és Nagy kiadó csoporttól (átlag=9,65; szórás=3,01). Az egyetemista csoport az, amely a legkevésbé akarja, hogy szigorítsanak az eddigi törvényeken. A kis kiadós történetet olvasók álltak leginkább a szerzői jogok szigorítása mellett, míg a nagy kiadós (átlag=9,65; szórás=3,007) történetet olvasókat nem győzte meg az ő álláspontjuk a szerzői jogok szigorításáról (5. ábra).

5. ábra: Jogszigorítás mellett faktorhoz tartozó itemekre kapott válaszok átlagai az öt kísérleti csoportra vonatkozóan.

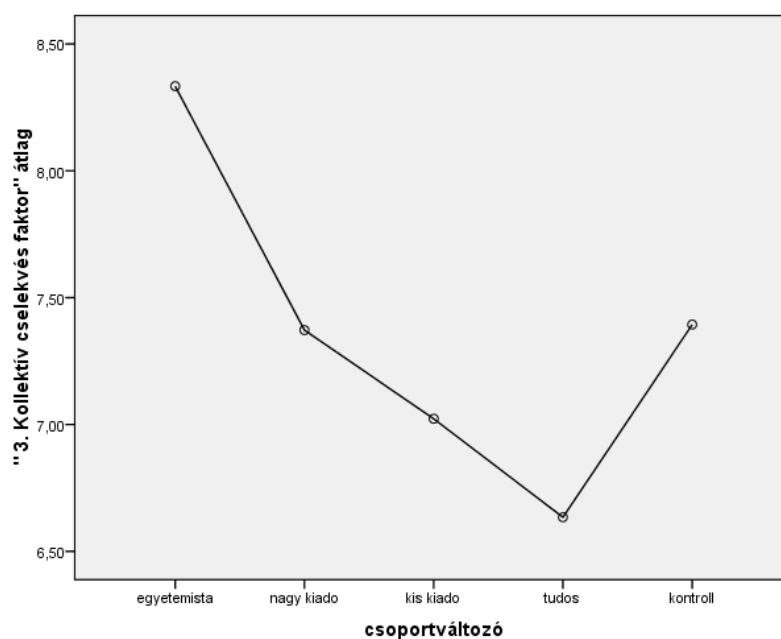
A második faktor, a letöltőkkel való egyetértést fejezi ki. A csoportközi különbség ebben az esetben is szignifikáns (4. ábra).

A letöltők mellett elnevezésű faktor esetében tehát az egyetemista (átlag=18,15; szórás=2,09) szignifikánsan különbözik a kis kiadó (átlag=16,14; szórás=2,45), tudós (átlag=16,38; szórás=3,00) és nagy kiadó (átlag=16,46; szórás=2,72) csoporttól. A letöltést láthatóan támogató kontrollcsoporthoz (átlag=17,58 szórás=2,56) képest az egyetemisták még magasabb átlagpontoszámot adtak. A letöltés, részükről elfogadottabb cselekedetnek tűnik, mint a csoport számára (6. ábra).

6. ábra: A letöltők mellett faktorhoz tartozó itemekre kapott válaszok átlagai az öt kísérleti csoportra vonatkozóan

A harmadik, azaz a Kollektív cselekvés faktort tekintve az egyetemista csoport (átlag=8,33 szórás=2,704) szignifikánsan különbözik a tudos csoporttól (átlag=6,63 szórás=6,63). Ebben az esetben is az egyetemista történetet olvasók feljebb tolták az átlagot, vagyis a kontroll csoportot, ezzel ismét kifejezve ellenkezésüket a törvényjavaslatok ellen, ezúttal akár aktív tiltakozás formájában is.

7. ábra: Kollektív cselekvés faktorhoz tartozó itemekre kapott válaszok átlagai az öt kísérleti csoportra vonatkozóan.

A további faktorokat, ahogy már említettük megbízhatósági problémák miatt nem részleteznénk.

IV. MEGVITATÁS

Jelenlegi vizsgálatunkban megkíséreltük feltérképezni az illegális letöltésekhez való viszonyulást, olyan jelenségek figyelembe vételével, mint a keretezési hatás által elért manipuláció és a perspektíva átvétel.

A kutatásban az első hipotézisnek megfelelően perspektíva átvétel történt. A hatása főleg az egyetemista és kiskiadók tekintetében jelentős, hiszen több helyzetben is az ő érveiknek megfelelő válaszokat adtak a kísérleti személyek. Az egyetemista csoportba tartozók a szövegnek megfelelően a letöltést támogatták, így az azt nehezítő szerzői jogi törvények szigorítására vonatkozóan kifejezték negatív véleményüket, amelyet akár aktív tiltakozás formájában is kifejeznének. Ezek az eredmények alátámasztják a második hipotézisben megfogalmazottakat. Az egyetemisták nézőpontjával könnyen azonosultak a vizsgálati személyek, amit magyarázhat az, hogy többi nézőponttal ellentétben ez volt az egyetlen, amelynek hatását – dolgozatokhoz szükséges cikkek nehéz beszerezhetősége, magas árak - maguk a kitöltők is észlelték. (Természetesen néhányan a tudós és kiadó csoportokba is tartozhattak, de számuk valószínűleg elenyésző a kutatás célcsoportja, az egyetemistákhoz képest). Az egyetemista csoportba tartozók lényegében saját csoportjuk érveit olvasták.

A kis kiadó és tudós történeteket olvasók jobban szimpatizáltak a törvények szigorításával és befolyásolhatóbbnak tűntek a letöltés visszaszorításának szempontjából, hiszen ezekben a történetekben szereplők az illegális letöltésekre panaszkodtak.

A nagy kiadók érveivel azonosultak legkevésbé a kísérleti személyek, az általuk előadott nyilvános költségvetési beszámoló nem hatott annyira rájuk, mint a többi történet. Esetükben a kérdésekre általában az egyetemista nézőpontnak megfelelő válaszokat adtak. Itt is látszik, hogy a nagy kiadók nézőpontjával nem tudtak azonosulni, míg a kis kiadó álláspontja hatott a vizsgálati személyek empátiájára.

V. KONKLÚZIÓ

Kutatásunk alapja Kahneman és Tversky (1981) nevéhez köthető keretezési hatás vizsgálata volt, amely bár kísérletileg igazolt tudományos eredmény, egyes kutatók nem értenek egyet a jelenség vizsgálatával néhány ponton (Billings–Scherer, 1988, Frisch, 1993, Wang, 1996 In. Hámori, 2003; Levin, 1998; McKenzie, 2004). A jelenség mélyrehatóbb vizsgálata során azt találták, hogy abban az esetben beszélhetünk a klasszikus értelemben vett keretezési hatásról, ha a döntések következményeit illetően nagy a bizonytalanság a döntéshozók fejében, és a rendelkezésükre álló információk közel sem teljeseek.

Levin és mtsai (1998) azt is hozzátették, hogy minél nagyobb személyes elkötelezettséggel bír az ember (morális vagy személyes okokból) egy döntésben, annál kevésbé fogékony a keretezési manipulációkra, és annál jobban képes arra, hogy „leszámítolja”, vagyis valós értékükön kezelje a manipulatív célú külső információkat (Levin, 1998; Hámori, 2003; McKenzie, 2004; Bruine de Bruin, 2011). Levin (1998) szerint a keretezési hatás három különböző típusát kell egymástól elkülöníteni, amelyek eltérő mögöttes mechanizmusokkal és következményekkel rendelkeznek. Az első ilyen manipuláció, amelyet Kahneman és Tversky (1981) nevéhez köthetünk, és ez az, amit a klasszikus értelemben vett keretezési hatásnak nevezhetünk. Egy másik, alapvető forma, az attribútum keretezés, melyben a keretezés fókusza egy tárgy vagy esemény karakterisztikus jellegzetességére irányul. A keretezési manipuláció harmadik típusának pedig azt tekinti, amikor egy cselekvés vagy viselkedés céljai vannak keretezve (Levin, 1998; McKenzie, 2004).

Az elmélet kapcsán további problémaként szokták kiemelni a mesterséges kísérleti körülményeket is. Egyes kutatók azon az állásponton vannak, hogy nem lehet következtetéseket levonni a kísérleti körülmények között kapott kimenetelekből a hétköznapi emberének tényleges viselkedésére (Gigerenzer és Murray, 1987 In. Hámori, 2003).

A kritikák szerint a kísérleti módszer egyik legnagyobb sérülékenységet az okozza, hogy a kísérletek általában egyetlen, időben besűritett döntési helyzetet tartalmaznak, s emiatt nagyban különböznek a valós döntési szituációktól, amelyek a tapasztalatokra építenek. A döntések háttérében álló tapasztalatok ugyanis évek, esetlegesen évtizedek alatt halmozódnak fel. A kísérletek tehát nem adnak lehetőséget a tanulásra, hiszen valós döntéseink egy tanulási folyamat állomásaiként is felfoghatóak (Levin, 1998; Hámori, 2003; McKenzie, 2004). További bírálatok érték Kahnemant és Tverskyt (1981), miszerint elméletük kritikus pontját képezi a kísérletek és a való világ megfeleltetése, amely örökös problémája egyben a kísérleti

tudományoknak is. Bármennyire is alaposan tervezik meg a kísérletet, a benne részt vevő emberek mindenképpen mesterséges környezetbe kerülnek. Ebben a mesterséges környezetben pedig gyakran sejtik, hogy a kísérletek vezetői mit várnak tőlük, és ezeknek meg akarnak felelni. Ha ettől el is tekintünk, annyiban feltétlenül különböznek a kísérleti és a valós döntésektől egymástól, hogy sem a jutalmak, sem a büntetések nem valóságosak a kísérleti helyzetben. A kísérleti küzdelem csak játék, és ezt az alanyok is tudják döntéseik meghozatalakor (Hámori, 2003).

A kutatásban kapott eredményeket a mintaszámbeli eltérések miatt óvatosan kell kezelni és a vizsgálat megismétlése ajánlott nagyjából azonos mennyiségű kísérleti személlyel csoportonként, hogy biztosabb következtetéseket le tudjunk vonni. Továbbá, célszerű lenne a kérdőív megbízhatóságát növelni, az itemek átdolgozásával és a faktoronkénti több állítással.

A mostani eredményekből az látszik azonban, hogy a saját csoport és kisemberek érveit jobban megértik a kísérleti személyek, szemben a hivatalos bejelentésekkel. A letöltés mértékének visszafogásához célszerű lehet egy olyan kampányt indítani, amelyben átlagdolgozók szemszögéből mutatják be a letöltés okozta károkat interjúk, rövid történetek formájában.

Kutatásunk annyiban egyedülállónak tekinthető, hogy rendkívül aktuális és sokak által vitatott problémát helyez a fókuszába. A keretezési hatás és a perspektíva-átvétel bemutatásán keresztül látható, hogy hányféle szemszögből lehetséges megfogalmazni egyetlen problémakört.

VI. FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- Bruine de Bruin, W. (2011). Framing effects in survey design: How respondents make sense of the questions we ask. In. Keren, G. (Ed.) *Perspectives on Framing*. London, UK: Taylor & Francis, 303-324.
- Brown, R.B., Murti, A.K.(2004). The power of perspective: „reframing” your framing skills for innovative instruction in leadership and influence. *Developments in Business Simulation and Experiential Learning*, 31.
- Bolman, L. G. and Deal, T. E. (1991). Framing Organizations: Artistry, Choice, and Leadership. Jossey-Bass: San Francisco., 12. o. In. Brown, R.B., Murti, A.K.(2004). *The power of perspective: „reframing” your framing skills for innovative instruction in leadership and influence*. Developments in Business Simulation and Experiential Learning, 31.
- Dieterle, K., Michel Greens, M., Powers, A., Rosenbaum, D., Swinehart, J.(2006). Intellectual Property Theft. In. Moore, A.(2006). *Information Ethics: Privacy, property, and power*. Ethica Publishing, 120-129.
- Doloswala, K. N., Dadich, A. (2011). The accidental criminal: Using policy to curb illegal downloading. *First Monday*, 16 (6)
- Dr. Aczél Petra (2009). Meggyőző kommunikáció. A tervezés, az üzenet, a kód és a hatás retorikája. *A meggyőzéstől a manipulációig*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 15-32o.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43, 51-58.
- Gowers, T. (2012). Elsevier — my part in its downfall.
<http://gowers.wordpress.com/2012/01/21/elsevier-my-part-in-its-downfall/> . Letöltve: 2012. 01. 27.
- Hámosi B. (2003). Kísérletek és kilátások. Daniel Kahneman. *Közgazdasági Szemle*, 50, 779-799.
- Jacobs, R. S. , Heuvelman, A., Tan M., Peters O. (2012). Digital movie piracy: A perspective on downloading behavior through social cognitive theory. *Computers in Human Behavior*, 28, 958- 967.
- Kahneman, D., Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, Vol. 47,2, 263-292.

- Kühberger, A., Schulte-Mecklenbeck, M., and Perner, J. (1999). The effects of framing, reflection, probability, and payoff on risk preference in choice tasks. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 78, 204-231.
- Levin, I. P. (1998). All frames are not created equal: A typology and critical analysis of framing effects. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 76, 149-188.
- McKenzie, C. R. M. (2004). Framing effects in inference tasks – and why they're normatively defensible. *Memory & Cognition*, 32, 874-885.
- Pintz Gy. (2012). ACTA Banana http://www.szerzoijog.com/acta_velemeney. Letöltve: 2012.01.27.
- Pólya T., László J. (2005). Making sense of life stories: The role of narrative perspective in perceiving hidden information about social identity. *European Journal of Social Psychology*, 35, 785-796.
- Scheufele, D. A. and Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of Communication*, 57, 9–20.
- Tversky, A., Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. *Science, New Series*, 211, 453-458.

VII. MELLÉKLETEK

- **6. 1. melléklet:** A vizsgálat során készített és felhasznált kérdőív a perspektíva-átvételt segítő szövegekkel együtt.

- **6. 2. melléklet:** Az elvégzett statisztikai próbák nyerstáblázatai.

6. 1. melléklet:

(A kipontozott részek a felismerhetőség elkerülése miatt kerültek törlésre).

Kedves Kitöltő!

....., pszichológia szakos hallgató vagyok a, a szociálpszichológia műhelymunkám elkészítéséhez kérem segítségedet. Két történetet fogsz olvasni a szerzői jogok szigorításával és a letöltésekkel kapcsolatban.

Kérlek, olvasd el őket figyelmesen, majd töltsd ki az utánuk következő rövid tesztet. A kitöltés kb. 10 percet vesz igénybe, anonim módon történik, az összes bejövő adat együttesen kerül elemzésre. Nincsenek jó vagy rossz válaszok, ezért kérem, hogy azokat jelöld meg, amelyek a leginkább jellemeznék Téged.

Köszönöm a segítségedet!

-
1. Nem:
 2. Kor:
 3. Legmagasabb iskolai végzettség: általános iskola/ szakközép/ gimnázium/ technikusi/ egyetem/ főiskola
 4. Szoktál-e letölteni? Igen/ nem

Utasítás

Amennyiben a 4. kérdésre "IGEN" volt a válasz kérlek, folytasd a teszt kitöltését az 5. kérdéssel. Amennyiben a 4. kérdésre "NEM" volt a válasz kérlek, ugorj a következő oldalra.

5. Milyen célból és mit szoktál letölteni?

- ☐ tanulmányi célból (könyvek, cikkek)
- ☐ szórakozási célból (film, zene, játék)
- ☐ egyéb

6. Milyen egyéb célból szoktál letölteni? Amennyiben az előző kérdésnél az egyéb opcióra kattintottál.

7. Milyen gyakran szoktál letölteni könyveket, cikkeket tanulmányi célból? Amennyiben az 5. kérdésnél a "tanulmányi célból" opcióra kattintottál.
- ☐ naponta
 - ☐ hetente
 - ☐ havonta
 - ☐ ennél ritkábban
8. Milyen gyakran szoktál letölteni filmeket, zenéket, játékokat szórakozási célból? Amennyiben az 5. kérdésnél a "szórakozási célból" opcióra kattintottál.
- ☐ naponta
 - ☐ hetente
 - ☐ havonta
 - ☐ ennél ritkábban

Az alábbi történet a szerzői jogok szigorításával kapcsolatban hozott új törvényekről szól. Kérlek, olvasd el figyelmesen!

Szerzői jogok történet I.

Napjainkban az internetről való letöltéssel vívott harc új fejezetéhez érkeztünk. A korábban a témában elindult törekvéseket, mint például a SOPA-t (Stop online Piracy Act) és a PIPA-t (Protect IP Act) a törvényhozás szintjén mellőzték, addig az ACTA-t (Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás) közel hat éves előkészületek után 2011. október 1-jén nyolc ország fogadta el, köztük az USA, Ausztrália, Japán és Kanada.

Azóta rohamosan megemelkedett a megállapodást aláíró országok száma, 2012. január 27.-én 20 Európai Unió tagállammal együtt Magyarország is aláírta az online kalózkodás, a szoftverhamisítás és a szerzői jogok megsértése ellen fellépő Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodást. Az ACTA célja a nemzetközi együttműködés megerősítése a világviszonylatban egyre nagyobb méreteket öltő hamisítás és kalózkodás elleni fellépés és a szellemi tulajdon-jogokat érintő jogérvényesítés területén. Az ACTA pontjait megsértőkre büntetőjogi felelősség hárul, aminek a következménye akár 5 éves börtönbüntetés is lehet.

A következőkben egy véleményt fogsz olvasni a törvényjavaslatokról.

A.) Egyetemista

Egyetemistaként beadandó dolgozataim megírásához elengedhetetlen a legfrissebb forrásokat felhasználnom, amelyek „természetesen” még nem elérhetőek magyar nyelven. Általános alapkövetelményként is minimum 3 idegen nyelvű irodalmat fel kell használnunk a munkánkhoz. És hogy honnan szerezhethénk be ezeket az irodalmakat? Az egyik lehetőség, hogy több tucat dollárért megrendeljük az interneten, de mégis miből vegyem meg őket, kérdem én... ?! A másik lehetőség, hogy ingyen letöltjük az internetről. Gondolhatod, hogy melyiket választom. Mégsem érzem, hogy valami rosszat tettem volna, inkább örülök, ha nagy nehezen ráakadok egy „kalózpéldányra”.

B.) Nagy kiadó

Az egyik legnagyobb kiadó elnökeként el kell, hogy mondjam, cégünk az utóbbi években dollár milliókban mérhető károkat szenvedett el az internetes letöltők miatt. Ezen károk felszámolására előbocsátott törvényi szabályozások ellen, amik pedig minket és a szerzők jogait támogatnák, rengetegen fellázadtak. Az emberek nem érznek felelősséget a másoknak okozott komoly károk miatt és átgondolatlanul töltenek fel és le kalózpéldányokat az internetre. A problémák megoldása az együttműködésen múlik, mi készségesen engedünk az árainkból, amennyiben a letöltők is változtatnak hozzáállásukon és több ember vásárolja meg tőlünk a szükséges termékeket. Így nem kell az embereknek sem kockázatot vállalni azzal, hogy illegálisan töltik le az anyagokat az internetről, ami, mint tudjuk, komoly bűncselekménynek számít.

C.) Kis kiadó:

A „Bagoly és Fia Tudományimádók Kft.”, családunk kezében van már 20 éve. Mindig is fő célunk volt, hogy mind a szakmai, mind pedig az olvasói (fogyasztói) gárdánk elégedett legyen. Árainkat így nem szabtuk magasra, igyekeztünk lehetőséget biztosítani a feltörekvő, ifjú kutatók nemzedékének a publikálásra is. Kis kiadóként az internetes letöltések virágkorában azonban nagyon megnehezült a megélhetésünk. Nagyon fájdalmas volt számomra, hogy családi örökségemet széthullani látom, egyre több alkalmazottunkat kell elbocsátanom. Talán az emberek gondolhatnának egy kicsit másokra is, mielőtt kattintanak egyet a „letöltés” gombra, nem csak magukra ...

D.) Tudós

Kutatóként elengedhetetlen, hogy az aktuális kutatási munkámat publikáltassam egy folyóiratban, hiszen így felhívhatom magamra az egyetemek és akadémiák figyelmét, s támogatókat szerezhetek későbbi kutatásaimhoz. A publikált cikkért nem kapok pénzt, de számomra már az hasznot jelent, ha a cikkemet minél többen elolvassák. Az interneten hozzáférhető cikkek nagy része csak előfizetéssel érhető el, ami számomra hátrányt jelent, hiszen nem mindenki engedheti meg magának, hogy fizessen a cikkemért és így kevesebben olvassák majd el. Mégsem értek egyet az ingyen letöltőkkel. A kiadók is munkát végeznek, ami pénzbe kerül, bár az áraik néhol tényleg elég magasak. Talán ha ezt belátnák, a megjelent cikkeim is többekhez jutnának el.

Kérlek, értékeld 1-5-ig az alábbi állításokat arra vonatkozóan, hogy mennyire értesz egyet velük.

- 1- egyáltalán nem értek egyet vele
- 2- inkább nem értek egyet vele
- 3- igaz is és nem is
- 4- inkább egyetértek vele
- 5- teljesen egyetértek vele

1. Egyetértek a szerzői jogvédelem szigorításával. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek egyet vele	☐	☐	☐	☐	☐	teljesen egyetértek vele

2. A kiadók mostani árszabásai és a jelenlegi fizetések mellett a letöltőknek sokszor amúgy sincs más választásuk, mint az, hogy illegális oldalakról szerezzék meg a keresett anyagot. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek egyet vele	☐	☐	☐	☐	☐	teljesen egyetértek vele

3. A letöltés számomra mindennapi szokássá vált. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek egyet vele	☐	☐	☐	☐	☐	teljesen egyet értek vele

4. Együtt érzek a kis kiadók dolgozóival, akiknek megélhetésüket fenyegetik a letöltésekkel. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

5. Ha a lakóhelyemhez közel rendeznének egy megmozdulást a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen, gondolkodás nélkül csatlakoznék. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

6. Együtt érzek a letöltőkkel, akiknek sokszor nincs más lehetőségük, ha szükségük van valamire, mint a letöltés. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

7. A letöltés gyakorlatilag nem más, mint anyagok egymás közti terjesztése, megosztása, amit az ismerősök amúgy is gyakran megtesznek egymás között. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

8. Általában a következmények figyelembe vétele nélkül szoktam letölteni. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

9. A kiadók amúgy is eltúlozzák a veszteségeiket, valójában a letöltések nem is okoznak olyan nagy érvágást nekik, mint azt állítják. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

10. Mindaddig, amíg legálisan ilyen sokba kerül megvásárolni a szükséges anyagot, nem fogok büntudatot érezni, amikor ingyen letöltöm. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

11. Nem szívesen töltök le anyagokat, de sokszor nincs más választásom. *

1 2 3 4 5
egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

12. Egyetértek azzal, hogy büntetni kéne azokat, akik letöltenek az internetről. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

13. Néha átgondolatlanul, automatikusan kattintok a letöltés gombra. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

14. Nem értem, miért kéne magam bűnösnek érezni egy letöltés miatt, amikor előttem már sok ezren ugyanezt tették. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

15. Felháborítónak tartom, hogy jelenleg a tudósok nem kapnak pénzt publikált cikkeik után. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

16. Szívesen aláírnék egy petíciót annak érdekében, hogy a szerzői jogok védelmet ne szigorítsák. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

17. Elfogadom, hogy a nagy kiadók kínálják az egyetlen legális lehetőséget könyvek, zene, filmek árusítására. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

18. Egyetértek azzal, hogy a letöltés bűncselekmény. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

19. Ha a barátaim elítélnék, hogy különböző anyagokat töltsek le az internetről, akkor valószínűleg abbahagynám. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

20. Részt vennék egy tiltakozáson, amely a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen szól. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

21. Fizetnék a cikkek letöltéséért, ha az árak alacsonyabbak lennének. *

1 2 3 4 5

egyáltalán nem értek egyet vele ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ teljesen egyetértek vele

- **6. 2. melléklet:** Az elvégzett statisztikai próbák nyerstáblázatai.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
2.kor	232	11	67	22,92	5,802
Valid N (listwise)	232				

1. nem

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid férfi	73	31,5	31,5	31,5
nő	159	68,5	68,5	100,0
Total	232	100,0	100,0	

Faktor4 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,544	,544	3

Faktor2 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,739	,740	4

Faktor1 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,672	,676	4

Faktor3 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,653	,651	3

Faktor 6 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,576	,582	2

Faktor5 Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,600	,611	2

csoportváltozó * 3. legmagasabb iskolai végzettség Crosstabulation

Count

		3. legmagasabb iskolai végzettség						Total
		általános iskola	szakközép	gimnázium	technikusi	egyetem	főiskola	
csoportváltozó	egyetemista	2	6	42	2	2	6	60
	nagy kiado	2	6	24	5	4	2	43
	kis kiado	10	7	20	2	2	3	44
	tudos	2	6	32	1	8	3	52
	kontroll	2	6	18	2	4	1	33
Total		18	31	136	12	20	15	232

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,639	22,093	22,093	4,108	19,563	19,563	1,970	9,380	9,380
2	1,990	9,478	31,570	1,470	7,000	26,564	1,900	9,050	18,430
3	1,676	7,982	39,552	1,176	5,600	32,164	1,445	6,879	25,309
4	1,637	7,798	47,350	1,066	5,077	37,241	1,338	6,371	31,679
5	1,154	5,496	52,846	,675	3,215	40,456	1,283	6,109	37,789
6	1,039	4,949	57,794	,451	2,145	42,601	1,011	4,813	42,601

7	,947	4,510	62,304						
8	,920	4,382	66,686						
9	,875	4,167	70,853						
10	,772	3,674	74,528						
11	,735	3,502	78,030						
12	,679	3,234	81,264						
13	,590	2,812	84,076						
14	,569	2,712	86,788						
15	,506	2,408	89,196						
16	,468	2,226	91,422						
17	,432	2,059	93,481						
18	,409	1,949	95,430						
19	,359	1,709	97,139						
20	,303	1,442	98,581						
21	,298	1,419	100,000						

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotated Factor Matrix^a

	Factor					
	1	2	3	4	5	6
18. Egyetértek azzal, hogy a letöltés bűncselekmény.	,680					
1. Egyetértek a szerzői jogvédelem szigorításával.	,560					
12. Egyetértek azzal, hogy büntetni kéne azokat, akik letöltenek az internetről.	,530	-,464				
4. Együtt érzek a kis kiadók dolgozóival, akiknek megélhetésüket fenyegetik a letöltésekkel.	,452					
17. Elfogadom, hogy a nagy kiadók kínálják az egyetlen legális lehetőséget könyvek, zene, filmek árusítására.						

19. Ha a barátaim elítélnék, hogy különböző anyagokat töltsék le az internetről, akkor valószínűleg abbahagynám.						
9. A kiadók amúgy is eltúlozzák a veszteségeiket, valójában a letöltések nem is okoznak olyan nagy érvágást nekik, mint azt állítják.						
15. Felháborítónak tartom, hogy jelenleg a tudósok nem kapnak pénzt publikált cikkeik után.						
6. Együtt érzek a letöltőkkel, akiknek sokszor nincs más lehetőségük, ha szükségük van valamire, mint a letöltés.	,739					
2. A kiadók mostani árszabásai és a jelenlegi fizetések mellett a letöltőknek sokszor amúgy sincs más választásuk, mint az, hogy illegális oldalakról szerezzék meg a keresett anyagot.	,599					
10. Mindaddig, amíg legálisan ilyen sokba kerül megvásárolni a szükséges anyagot, nem fogok büntudatot érezni, amikor ingyen letöltöm.	,505					
20. Részt vennék egy tiltakozáson, amely a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen szól.		,840				
5. Ha a lakóhelyemhez közel rendeznének egy megmozdulást a szerzői jogok védelmének szigorítása ellen, gondolkodás nélkül csatlakoznék.		,549				
16. Szívesen aláírnék egy petíciót annak érdekében, hogy a szerzői jogok védelmet ne szigorítsák.		,481				

11. Nem szívesen töltök le anyagokat, de sokszor nincs más választásom.				,613		
21. Fizetnék a cikkek letöltéséért, ha az árak alacsonyabbak lennének.				,476		
3. A letöltés számomra mindennapi szokássá vált.						
14. Nem értem, miért kéne magam bűnösnek érezni egy letöltés miatt, amikor előttem már sok ezren ugyanezt tették.					,774	
7. A letöltés gyakorlatilag nem más, mint anyagok egymás közti terjesztése, megosztása, amit az ismerősök amúgy is gyakran megtesznek egymás között.					,489	
13. Néha átgondolatlanul, automatikusan kattintok a letöltés gombra.						,738
8. Általában a következmények figyelembe vétele nélkül szoktam letölteni.				-,441		,494

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 10 iterations.

Factor Transformation Matrix

Factor	1	2	3	4	5	6
1	-,550	,560	,313	-,371	,357	,145
2	,631	,085	,220	,012	,408	,616
3	,070	,491	-,824	,157	,223	,003
4	,041	,311	,384	,769	,184	-,359
5	,127	,519	,116	,044	-,788	,278
6	,526	,267	,116	-,494	,030	-,627

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Jogszigorítás mellett	egyetemista	60	9,2167	2,79280	,36055	8,4952	9,9381	4,00	16,00
	nagy kiado	43	9,6512	3,00701	,45856	8,7257	10,5766	4,00	17,00
	kis kiado	44	11,4545	2,63655	,39747	10,6530	12,2561	6,00	17,00
	tudos	52	10,3462	2,27419	,31537	9,7130	10,9793	6,00	16,00
	kontroll	33	9,8182	3,23511	,56316	8,6711	10,9653	4,00	15,00
	Total	232	10,0603	2,85217	,18725	9,6914	10,4293	4,00	17,00
Letöltők mellett	egyetemista	60	18,1500	2,09782	,27083	17,6081	18,6919	11,00	20,00
	nagy kiado	43	16,4651	2,71985	,41477	15,6281	17,3022	8,00	20,00
	kis kiado	44	16,1364	2,45509	,37012	15,3899	16,8828	11,00	20,00
	tudos	52	16,3846	3,00427	,41662	15,5482	17,2210	4,00	20,00
	kontroll	33	17,5758	2,56211	,44601	16,6673	18,4842	11,00	20,00
	Total	232	16,9784	2,67657	,17573	16,6322	17,3247	4,00	20,00
Kollektív cselekvés – a szigorítás ellen	egyetemista	60	8,3333	2,70384	,34906	7,6349	9,0318	3,00	15,00
	nagy kiado	43	7,3721	2,87868	,43900	6,4862	8,2580	3,00	15,00
	kis kiado	44	7,0227	2,43510	,36710	6,2824	7,7631	3,00	13,00
	tudos	52	6,6346	2,19651	,30460	6,0231	7,2461	3,00	12,00
	kontroll	33	7,3939	2,97846	,51848	6,3378	8,4501	3,00	15,00
	Total	232	7,3922	2,67529	,17564	7,0462	7,7383	3,00	15,00
Felmentő stratégiák	egyetemista	60	7,3167	2,43207	,31398	6,6884	7,9449	3,00	14,00
	nagy kiado	43	8,5581	2,92202	,44560	7,6589	9,4574	3,00	14,00
	kis kiado	44	8,7727	2,68383	,40460	7,9568	9,5887	3,00	15,00
	tudos	52	9,1538	2,54670	,35316	8,4448	9,8629	4,00	15,00
	kontroll	33	7,9697	3,05660	,53209	6,8859	9,0535	3,00	14,00
	Total	232	8,3276	2,75956	,18117	7,9706	8,6846	3,00	15,00
Letöltéssel kapcsolatos érzelmek	egyetemista	60	7,8833	1,80481	,23300	7,4171	8,3496	4,00	10,00
	nagy kiado	43	6,6047	1,70628	,26021	6,0795	7,1298	2,00	10,00
	kis kiado	44	7,9318	1,88504	,28418	7,3587	8,5049	3,00	10,00

	tudos	52	7,1346	1,84740	,25619	6,6203	7,6489	2,00	10,00
	kontroll	33	8,0909	1,54846	,26955	7,5418	8,6400	4,00	10,00
	Total	232	7,5172	1,84688	,12125	7,2783	7,7561	2,00	10,00
Következmények nélküli letöltés	egyetemista	60	6,6167	2,28549	,29505	6,0263	7,2071	2,00	10,00
	nagy kiado	43	5,7907	2,03023	,30961	5,1659	6,4155	2,00	10,00
	kis kiado	44	6,4318	2,42466	,36553	5,6947	7,1690	2,00	10,00
	tudos	52	5,0000	2,29236	,31789	4,3618	5,6382	2,00	10,00
	kontroll	33	6,4545	2,03241	,35380	5,7339	7,1752	2,00	10,00
	Total	232	6,0431	2,30337	,15122	5,7452	6,3411	2,00	10,00

Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
F1	1,856	4	227	,119
F3	,861	4	227	,488
F5	,496	4	227	,739
F6	1,036	4	227	,390
F2	,969	4	227	,425
F4	1,169	4	227	,325

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
F1	Between Groups	141,617	4	35,404	4,625	,001
	Within Groups	1737,538	227	7,654		
	Total	1879,155	231			
F3	Between Groups	89,012	4	22,253	3,229	,013
	Within Groups	1564,294	227	6,891		
	Total	1653,306	231			
F5	Between Groups	69,888	4	17,472	5,524	,000
	Within Groups	718,043	227	3,163		
	Total	787,931	231			
F6	Between Groups	91,292	4	22,823	4,568	,001
	Within Groups	1134,277	227	4,997		

	Total	1225,569	231			
F2	Between Groups	154,994	4	38,749	5,864	,000
	Within Groups	1499,898	227	6,607		
	Total	1654,892	231			
F4	Between Groups	112,049	4	28,012	3,861	,005
	Within Groups	1647,054	227	7,256		
	Total	1759,103	231			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Bonferroni

Dependent Variable	(I)	(J)	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
F1	egyetemista	nagy kiado	-,43450	,55279	1,000	-2,0015	1,1325
		kis kiado	-2,23788*	,54912	,001	-3,7945	-,6813
		tudos	-1,12949	,52419	,322	-2,6154	,3564
		kontroll	-,60152	,59960	1,000	-2,3012	1,0982
	nagy kiado	egyetemista	,43450	,55279	1,000	-1,1325	2,0015
		kis kiado	-1,80338*	,59327	,026	-3,4851	-,1216
		tudos	-,69499	,57027	1,000	-2,3116	,9216
		kontroll	-,16702	,64028	1,000	-1,9820	1,6480
	kis kiado	egyetemista	2,23788*	,54912	,001	,6813	3,7945
		nagy kiado	1,80338*	,59327	,026	,1216	3,4851
		tudos	1,10839	,56671	,517	-,4981	2,7149
		kontroll	1,63636	,63711	,109	-,1697	3,4424
	tudos	egyetemista	1,12949	,52419	,322	-,3564	2,6154
		nagy kiado	,69499	,57027	1,000	-,9216	2,3116
		kis kiado	-1,10839	,56671	,517	-2,7149	,4981
		kontroll	,52797	,61575	1,000	-1,2175	2,2735
	kontroll	egyetemista	,60152	,59960	1,000	-1,0982	2,3012
		nagy kiado	,16702	,64028	1,000	-1,6480	1,9820
		kis kiado	-1,63636	,63711	,109	-3,4424	,1697

		tudos	-,52797	,61575	1,000	-2,2735	1,2175
F3	egyetemista	nagy kiado	,96124	,52451	,682	-,5256	2,4481
		kis kiado	1,31061	,52103	,126	-,1664	2,7876
		tudos	1,69872*	,49737	,008	,2888	3,1086
		kontroll	,93939	,56893	1,000	-,6734	2,5521
	nagy kiado	egyetemista	-,96124	,52451	,682	-2,4481	,5256
		kis kiado	,34937	,56292	1,000	-1,2464	1,9451
		tudos	,73748	,54109	1,000	-,7964	2,2713
		kontroll	-,02185	,60752	1,000	-1,7440	1,7003
	kis kiado	egyetemista	-1,31061	,52103	,126	-2,7876	,1664
		nagy kiado	-,34937	,56292	1,000	-1,9451	1,2464
		tudos	,38811	,53772	1,000	-1,1362	1,9124
		kontroll	-,37121	,60452	1,000	-2,0849	1,3424
	tudos	egyetemista	-1,69872*	,49737	,008	-3,1086	-,2888
		nagy kiado	-,73748	,54109	1,000	-2,2713	,7964
		kis kiado	-,38811	,53772	1,000	-1,9124	1,1362
		kontroll	-,75932	,58425	1,000	-2,4155	,8969
	kontroll	egyetemista	-,93939	,56893	1,000	-2,5521	,6734
		nagy kiado	,02185	,60752	1,000	-1,7003	1,7440
		kis kiado	,37121	,60452	1,000	-1,3424	2,0849
		tudos	,75932	,58425	1,000	-,8969	2,4155
F5	egyetemista	nagy kiado	1,27868*	,35536	,004	,2713	2,2860
		kis kiado	-,04848	,35300	1,000	-1,0492	,9522
		tudos	,74872	,33697	,273	-,2065	1,7039
		kontroll	-,20758	,38545	1,000	-1,3002	,8851
	nagy kiado	egyetemista	-1,27868*	,35536	,004	-2,2860	-,2713
		kis kiado	-1,32717*	,38138	,006	-2,4083	-,2460
		tudos	-,52996	,36660	1,000	-1,5692	,5092
		kontroll	-1,48626*	,41160	,004	-2,6530	-,3195
	kis kiado	egyetemista	,04848	,35300	1,000	-,9522	1,0492
		nagy kiado	1,32717*	,38138	,006	,2460	2,4083
		tudos	,79720	,36431	,297	-,2355	1,8299
		kontroll	-,15909	,40957	1,000	-1,3201	1,0019
	tudos	egyetemista	-,74872	,33697	,273	-1,7039	,2065

		nagy kiado	,52996	,36660	1,000	-,5092	1,5692
		kis kiado	-,79720	,36431	,297	-1,8299	,2355
		kontroll	-,95629	,39583	,165	-2,0784	,1658
	kontroll	egyetemista	,20758	,38545	1,000	-,8851	1,3002
		nagy kiado	1,48626*	,41160	,004	,3195	2,6530
		kis kiado	,15909	,40957	1,000	-1,0019	1,3201
		tudos	,95629	,39583	,165	-,1658	2,0784
F6	egyetemista	nagy kiado	,82597	,44664	,657	-,4401	2,0921
		kis kiado	,18485	,44367	1,000	-1,0728	1,4425
		tudos	1,61667*	,42352	,002	,4161	2,8172
		kontroll	,16212	,48446	1,000	-1,2112	1,5354
	nagy kiado	egyetemista	-,82597	,44664	,657	-2,0921	,4401
		kis kiado	-,64112	,47934	1,000	-1,9999	,7177
		tudos	,79070	,46076	,875	-,5154	2,0968
		kontroll	-,66385	,51732	1,000	-2,1303	,8026
	kis kiado	egyetemista	-,18485	,44367	1,000	-1,4425	1,0728
		nagy kiado	,64112	,47934	1,000	-,7177	1,9999
		tudos	1,43182*	,45788	,020	,1338	2,7298
		kontroll	-,02273	,51476	1,000	-1,4819	1,4365
	tudos	egyetemista	-1,61667*	,42352	,002	-2,8172	-,4161
		nagy kiado	-,79070	,46076	,875	-2,0968	,5154
		kis kiado	-1,43182*	,45788	,020	-2,7298	-,1338
		kontroll	-1,45455*	,49750	,038	-2,8648	-,0443
	kontroll	egyetemista	-,16212	,48446	1,000	-1,5354	1,2112
		nagy kiado	,66385	,51732	1,000	-,8026	2,1303
		kis kiado	,02273	,51476	1,000	-1,4365	1,4819
		tudos	1,45455*	,49750	,038	,0443	2,8648
F2	egyetemista	nagy kiado	1,68488*	,51360	,012	,2290	3,1408
		kis kiado	2,01364*	,51019	,001	,5674	3,4599
		tudos	1,76538*	,48702	,004	,3848	3,1460
		kontroll	,57424	,55709	1,000	-1,0050	2,1535
	nagy kiado	egyetemista	-1,68488*	,51360	,012	-3,1408	-,2290
		kis kiado	,32875	,55121	1,000	-1,2338	1,8913
		tudos	,08050	,52984	1,000	-1,4215	1,5825

		kontroll	-1,11064	,59489	,632	-2,7970	,5757
	kis kiado	egyetemista	-2,01364*	,51019	,001	-3,4599	-,5674
		nagy kiado	-,32875	,55121	1,000	-1,8913	1,2338
		tudos	-,24825	,52653	1,000	-1,7408	1,2443
		kontroll	-1,43939	,59194	,158	-3,1174	,2386
	tudos	egyetemista	-1,76538*	,48702	,004	-3,1460	-,3848
		nagy kiado	-,08050	,52984	1,000	-1,5825	1,4215
		kis kiado	,24825	,52653	1,000	-1,2443	1,7408
		kontroll	-1,19114	,57210	,385	-2,8129	,4306
	kontroll	egyetemista	-,57424	,55709	1,000	-2,1535	1,0050
		nagy kiado	1,11064	,59489	,632	-,5757	2,7970
		kis kiado	1,43939	,59194	,158	-,2386	3,1174
		tudos	1,19114	,57210	,385	-,4306	2,8129
F4	egyetemista	nagy kiado	-1,24147	,53821	,220	-2,7671	,2842
		kis kiado	-1,45606	,53463	,070	-2,9716	,0595
		tudos	-1,83718*	,51036	,004	-3,2839	-,3905
		kontroll	-,65303	,58378	1,000	-2,3079	1,0018
	nagy kiado	egyetemista	1,24147	,53821	,220	-,2842	2,7671
		kis kiado	-,21459	,57762	1,000	-1,8520	1,4228
		tudos	-,59571	,55522	1,000	-2,1696	,9782
		kontroll	,58844	,62339	1,000	-1,1787	2,3556
	kis kiado	egyetemista	1,45606	,53463	,070	-,0595	2,9716
		nagy kiado	,21459	,57762	1,000	-1,4228	1,8520
		tudos	-,38112	,55176	1,000	-1,9452	1,1830
		kontroll	,80303	,62030	1,000	-,9554	2,5614
	tudos	egyetemista	1,83718*	,51036	,004	,3905	3,2839
		nagy kiado	,59571	,55522	1,000	-,9782	2,1696
		kis kiado	,38112	,55176	1,000	-1,1830	1,9452
		kontroll	1,18415	,59950	,495	-,5153	2,8836
	kontroll	egyetemista	,65303	,58378	1,000	-1,0018	2,3079
		nagy kiado	-,58844	,62339	1,000	-2,3556	1,1787
		kis kiado	-,80303	,62030	1,000	-2,5614	,9554
		tudos	-1,18415	,59950	,495	-2,8836	,5153